

Znanstveno posvetovanje o letu 1941 v zgodovini naših narodov

Že v prvi polovici leta 1966 je bil v Institutu za izučavanje radničkoga pokreta v Beogradu sestavljen pripravljalni odbor, ki naj bi pripravil znanstveno posvetovanje pod naslovom Leto 1941 v zgodovini naših narodov. Odbor je v razmeroma kratkem času in s sodelovanjem republiških inštitutov res zbral lepo število prijavljencev, ki naj bi nastopili na posvetovanju s svojimi predavanji, s katerimi bi osvetlili različne probleme iz prvega leta narodnoosvobodilnega boja jugoslovanskih narodov.

Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani je teme prijavil med zadnjimi, pravzaprav že potem, ko so bile teme sodelavcev iz drugih republik že znane in tudi sporočene republiškim inštitutom. Naš inštitut je o tem programu posebej razpravljal in sklenil predlagati pripravljalnemu odboru, naj bi prijavljene teme, ki jih ni bilo samo veliko, temveč so bile po mnenju IZDG vsebinsko preveč razdrobljene oziroma notranje premalo povezane, nekoliko zreduciral, vso problematiko bolj poenostavil in osredotočil na nekaj glavnih tem, medtem ko naj bi bile druge bolj koreferati k osnovnim temam. Predloga pa po mnenju zveznega inštituta ni bilo mogoče več sprejeti, ker so bile teme prijavljencev že sprejete in sporočene republiškim inštitutom. IZDG je tudi predlagal, da bi prijavljene referate razmnožili in naprej razposlali prijavljenim udeležencem, da bi jih lahko prebrali in se pripravili na pretres problemov na posvetovanju v Beogradu. Tudi tega predloga ni bilo mogoče uresničiti, ker prijavljeni predavatelji niso pravočasno napisali svojih referatov, razen tega pa pripravljalni odbor za to ni imel dovolj denarja.

Znanstveno posvetovanje Leto 1941 v zgodovini naših narodov je bilo v dneh od 14. do 16. decembra 1966 v prostorih zveznega inštituta v Beogradu. Vnaprej prijavljenih predavanj je bilo 55, 1 referat je bil prijavljen naknadno na samem posvetovanju, 5 referatov pa je odpadlo, tako da je v celoti bilo prebranih 51 referatov. Posvetovanje ni imelo nobenih glavnih referatov, vsi referati so bili »enakopravni«, vendar jih je pripravljalni odbor razdelil v tri skupine. Pod prvim skupnim naslovom Borba KPJ za zbiranje množic in priprave za vstajo 1941 jih je bilo 21. Pod drugim skupnim naslovom Ljudska oblast, množične organizacije in druge jih je bilo 13. Pod tretjim skupnim naslovom Okupacijski sistem, denacionalizacija in kontrarevolucija jih je bilo 17.

Na začetku znanstvenega posvetovanja so bili prisotni nekateri člani CK KPJ in Socialistične zveze delovnega ljudstva ter najvišjih državnih organov. Med njimi so bili Edvard Kardelj, Koča Popović, Rodoljub Čolaković, Lidija Sentjurc in drugi.

Referati na posvetovanju so bili izbrani tako, da so obravnavali najvažnejše procese oziroma dogodke leta 1941. Obravnavali so probleme vseh republik in avtonomnih pokrajin in celo nekatere regionalne zadeve. Vključevali so dejavnost žensk in mladine kakor tudi posamezne dejavnostne veje v narodnoosvobodilnem boju. Posebna zanimivost je bila v tem, da je posvetovanje obravnavalo probleme NOB na vsem etnografskem ozemlju jugoslovanskih narodov, ne glede na sedanje državne meje Jugoslavije.

Slovenci so na posvetovanju nastopili s štirimi referati. V prvi skupini je imel France Škerl referat Osvobodilna fronta — politični temelj slovenskega narodnoosvobodilnega boja, v tretji skupini so bila tri predavanja o dogajanju pri Slovencih. Ferdo Fischer je imel referat Taktika okupatorjev pri zatiranju slo-

venske kulture, Tone Ferenc Nacistična raznarodovalna politika v Sloveniji in Franček Saje. Glavne smeri slovenske kontrarevolucije leta 1941.

Referati Slovencev so obravnavali tematiko, ki Slovincem ni prinesla kakih novih ugotovitev, razen natančnejših sodb o podrobnostih slovenskega razvoja. Toda čeprav so slovenski referati bili povzemanje že bolj ali manj znanih dejstev, so celotnemu kompleksu problematike NOB v letu 1941, zlasti ljudem izven Slovenije, prinesli mnogo novega, kar jim doslej ni bilo znano. Nekaj podobnega moremo reči o temah referatov iz drugih republik za Slovence. Pravzaprav lahko rečemo, če vzamemo vse referate v skupnem okviru kot celoto, da je vsak od njih dal dragocen kamenček v skupno podobo leta 1941. Nedvomno bo velika škoda za boljše celotno poznavanje prvega leta narodnoosvobodilnega boja jugoslovanskih narodov, če zvezni inštitut ne bo našel dovolj denarja, da bi vsi referati izšli v eni sami knjigi. Taka knjiga bi bila vsekakor dragocen pripomoček vsem, ki bi si želeli pridobiti jasnejšo celotno sliko o letu 1941 v Jugoslaviji.

F. Š.